

מסורת הש"ס

סדר תעניות אלו פרק שלישי תענית

כד.

עין משפט
נר מצוה

בט א ב מ"י פ"א
מ"א שנת ה' א
פמ"א ל"א סה

תורה אור השלם

1. וזהו אם מעיני העדה
נעשה לשגגה ועשו כל
העדה פר בן בן אחר
לעלה לר"ח נחמ"ל ל"ח
ומנחתו ונסכו כמשפט
והשעיר עזים אחד
לחטת: כבוד טו כד

רבינו הנגלם

שמע לב אשי דתני אמר
שמואל השולח דג מן הים
כיון שיבש בו כסלע חייב.
א"ל רב אשי ר' דבי ר' יוסי
אין, אמר ליה רב אשי
הוא, אמר ליה רב אשי
אסאן שבת לר' יוסי דתני
ויקרא דבי, א"ל גברא דלא
חס אבריה ואבריה על
רדי חיים, בריה ובריה
מאי היא ב', כלבא, אומר.
ר' יהודה נשיאה גור
העניא ולא אתא מיטרא.
אמר משמואל הרמתי
שמואל הלא קציר חטים
היום גור, וכיון שקרא בא
המטה, הגיע שפלות הדור
ליהודה בן גמליאל והוא
סרס הדור וצווק ואינו
נענה, או לו לרור ותתקע
לכן, או מי ששלחה בימי
גרה ואין מי שראוי
להתפלל ולהשיב חיותה,
חלש דעתה ואתא מיטרא.
דבי נשיאה גור תענית ולא
אורעיתו לר' יוחנן ולר'
שפטון בן לקיש, לצפרא
אורעיתו, אמר ר' לקיש
לא קבלו עליו מאתמול.
א"ל ר' יוחנן יתיב בתעניתא
דאין בתייהו גרידינן, דבי
נשיאה גור תענית בעו
רחמי ולא [אתא] מיטרא.
תנא להו והיה אם מעיני
העדה נעשה לשגגה,
משל לכלל בזמן שיעניה
יפוח א"ן הנה צריך בדיקה
כו', כלומר פסוקי הדור
הוא דלא מעלי רבי אלפי
ידי לפני החיבה לפני ר'
אמי אמר (מוריד הנשם)
משיב הרוח אתא זיקא,
אמר מוריד [הנשם] אתא
מיטרא, אמר ליה מאי
עובדך, אמר להו בקיפא,
מ' בכפר דחוק דאיוגא
וטרחא ומייתא קידושא
ואבדלתא ומפסגא לכו ידי
חובתייהו, וכן ההוא
שליחא דצבא ואמר
קמי דבא, ושאלוהו ואמר
מקרי יעקב אנה ומקרינא
לבני עניי כבני עתירי ואית
לי פירא דמורי דמפסגא
מיניה כל מאן דקרי
משחרינא ליה כהו עד
דקרי, (ל' בימי רב יהודה
מצלו ואתי מיטרא, אמר
אי משום חובה לכוהו מבני

(ל' נפלה דל"א אמר ליה וכן
כמו רב יוסה מל"א ואמר
מטלא אמר ליה מ"א עניי
לי משום חובה וסי' נ"ל

יומא חד שמעיה דקא גרים אמר שמואל השולח דג מן
הים בשבת כיון דיבש בו כסלע אע"פ
דמין (שבת דף עג.) השוחטו כו', אמר
בנים לחיות כדרך שעושין הדייגין:
אמרת ליה משמיה שכל האומר דבר
כסא אומר מביא גאולה לעולם:
לי ברעסאיו, אל מחשדיו של
הכחלי לכס מונות עד עכשיו:
דסגא, שטרמתי ואחרתי: דהס
כריא כהולא, סותר גדר העלים כדי
להסתכל דרך הנקב: אמר ליה רבי
יוסי מאי ה"ל, מה אתה מעיין כאן:
אינשו, שחמו: טשו משני, היו
מתחבאים: (י' העבודה, שבוטה:
כיתום ויפוסה, לזנוג זה לזו:
כלכלא, אולר של חטים: אופכך,
הקב"ה: אלא כאלה מעיני ישראל.
משום דמעה נקיס הוא ואסור
לחדס להנות ממעה נקיס כאלמר
לעיל (דף כ:) ואל עושין לו נס
היה בנו של רבן גמליאל בר רבי:
לשמואל הרמתי, שורדין גשמים
כשנילו דמכיל הלל קציר חטים היום
ועכשיו כיון כל ישראל והטילו על
ר' יהודה כל מלן דפסע דלא
דמשנה ביה: שנסקא, מקצוע: ואל
לא קבלין מאתמול, בהדיהו (ס):
גרידינן, (גרידינן) גרודין ומשורין
אלו אחריהן וכמי שקבלו עליו:
ועירא דמן חריא, זעיר שנישעה.
והאי דקרי ליה הכי משום דלאשעיא
אחרתא הוה הכס: מעיני העדה.
זקנים מחרי עיני העס: כומן שעיניה
יפוח אין כל גופה וכו', דודאי כל
גופה יפה: אין עיניה יפוח כו'.
הואל והנהו דבי נשיאה דהוו עיני
העדה רשעים דלת העס אין לריבין
לדקוק מה מעשיהם לכן לא משגחו
כהו מן שמים: אלו עבדי דיש
גלוסא וקא מלערו ליה, לאשעיא:
אמר ליה בני מסא, לעבדי דבי
נשיאה: מלערו לן, מתקד ומגדף
אותו: נקיס קמיה, לפני החיבה:
נשא, כמו נשכ: כקוסטא דחיקא,
ככפר דחוק שיש בו עניות ציותר:
פירא דכוורי, מחילת של דגיס:
כל מאן דפסע, דלא בני (י' מוקרי
משחרינא ליה כו', ומסחרינא ליה
ומפסינא ליה, מתקן כסדר:
ה"ג

השולח דג מן הים, שולח
כמו מנבית מין שיבש
בו כסלע (י' שערין הוא מפרסם
וכשעה שמפרסם חזר והשליכו לים
חייב משום נטילת נשמה שהיא אב
מלאכה דתנן (שבת דף עג.) השוחטו
והמפסיתו גבי אבות מלאכות:
הא

יומא חד שמעיה דקא גרים אמר שמואל
השולח דג מן הים בשבת כיון שיבש
בו כסלע חייב א"ל ולימא מר יובין סנפיריו
אמר ליה ולא סבר לה מר דההיא רבי
יוסי בן רבי אבין אמרה אמר ליה אנה ניהו
א"ל ולא קמיה דר' יוסי דמן יוקרת הוה
שביח מר א"ל (י' הין) א"ל ומ"ט שבקיה
מר ואתא הכא אמר ליה גברא דעל בריה
ועל ברתיא לא חס עלי ידי היכי חיים בריה מאי היא יומא חד הוו
אגרי ליה אגרי בדברא נגה להו ולא אייתי להו ריפתא אמרו ליה
לבריה (ב' כפינן הוו יתבי תותי תאינתא אמר תאנה תאנה הוציא
פירותך ויאכלו פועלי אבא אפיקו ואכלו אדרהי והכי אתא אבובא אמר
להו לא תינקטו ברעתייכו דהאי דנגהנא אמצוה מרחנא ועד השתא הוא
דסגאי אמרו ליה רחמנא לישבעך כי היכי דאשבען בךך אמר להו מהיכא
אמרו הכי והכי הוה מעשה אמר לו בני אתה המרחת את קונך להוציא
תאנה פירותיה שלא בזמנה יאסף שלא בזמנו ברתיא מאי היא הוהיא
ליה ברתיא בעלת יופי יומא חד חזיא לההוא גברא דהוה כריא בהוצא
וקא חזי לה אמר לו מאי היא אמר ליה רבי אם ללוקחה לא זכיתו לראותה
לא אזכה אמר לה בתי קא מצערת להו לברייא שובי לעפרך ואל יכשלו
ב"ך בני אדם (י' הוה ליה ההוא חמרא דהוה אגרי לה כל יומא לאורתא
הוה משדרי לה אגרה אגבה ואתיא לבי מרה ואי טפו לה או בצרי לה
לא אתיא יומא חד אינשו ווגא דסנדלי עלה ולא אולה עד דשקלונהו
מינה והדר אולה אלעזר איש בירתא כד הוו חזו ליה גבאי צדקה הוו
טשו מינה דכל מאי דהוה גביה יהיב להו יומא חד הוה סליק לשוקא
למזבין נדוניא לברתיא חזוהו גבאי צדקה טשו מינה וזל ורהט בתייהו
אמר להו אשבעתיכו במאי עסקיתו אמרו ליה ביתום ויתומה אמר להו
העבודה שהן קודמין לבתי שקל כל דהוה בהדיה ויהיב להו פש ליה חד
וזוא זבן (י' ליה חטי ואסיק שדייה באכלבא אתאי דביתיה אמרה לה
לברתיא מאי אייתי אבוכ אמרה לה כל מה דאייתי באכלבא שדיתיא אתאי
למיפתח בבא דאכלבא חזת אכלבא דמליא חטי וקא נפקא בצניורא דרשא
ולא מיפתח בבא מחיטי אולא ברתיא לבי מדרשא אמרה ליה בא וראה
מה עשה לך אהובך אמר לה העבודה הרי הן הקדש עליך ואין לך בהן
אלא כאחד מעיני ישראל ר' יהודה נשיאה גור תעניתא בעי רחמי ולא אתא
מיטרא אמר כמה איכא משמואל הרמתי ליהודה בן גמליאל אוי לו לדור
שכן נתקע אוי לו למי שעלתה בימיו כך חלש דעתיה ואתא מיטרא דבי
נשיאה גור תעניתא ולא אורעיתו לרבי יוחנן ולרשי לקיש לצפרא אורעיתו
אמר ליה ריש לקיש לרבי יוחנן הא לא קבילנא עלן מאורתא אמר ליה אנה
בתייהו גרידינן דבי נשיאה גור תעניתא ולא אתא מיטרא תנא להו אושעיא
ועירא דמן חריא ויהיה אם מעיני העדה נעשה לשגגה משל לכלל
שהיא בבית אביה כל זמן שעיניה יפוח אין כל גופה צריכה בדיקה עיניה
יטרוטות כל גופה צריכה בדיקה אתו עכריה ורמו ליה סודרא בצואריה
וקא מצערו ליה אמרו (י' ליה) בני מאתיה שבקיה דהא נמי מצער לן
כיון רחוינן דכל מיליה לשום שמים לא אמרי ליה (י' מידי ושבקין ליה אתון נמי שבקוהו רבי גור
תעניתא ולא אתא מיטרא נחית קמיה אילפא ואמרי לה רבי אלפי "אמר משיב הרוח "ונשא זיקא
מוריד הגשם ואתא מיטרא אמר ליה מאי עובדך אמר ליה דיינא בקוסטא דחיקא דלית ביה חמרא
לקידושא ואבדלתא חמרא לקידושא ואבדלתא ומפיקנא להו ידי חובתייהו רב אמר
להווא אתרא גור תעניתא ולא אתא מיטרא נחית קמיה שליחא דצבא אמר משיב הרוח ונשב
זיקא אמר מוריד הגשם ואתא מיטרא אמר ליה מאי עובדך אמר ליה מוקרי דרדקי אנה ומקרינא
לבני עניי כבני עתירי וכל דלא אפשר ליה לא שקלינא מיניה מידי ואית לי פירא דכוורי וכל מאן
דפסע משחרינא ליה מינייהו ומסחרינא ליה ומפסינא ליה עד דאתי וקרי רב נחמן גור תעניתא
בעא רחמי ולא אתא מיטרא אמר שקלוה לנחמן חבוטו מן גורא לארעא חלש דעתיה ואתא מיטרא
רבה גור תעניתא בעי רחמי ולא אתא מיטרא אמרו ליה והא רב יהודה כי הוה גור תעניתא
אתא מיטרא אמר להו מאי אעביד אי משום תנויי אנה עדיפינן מינייהו דבשני דרב יהודה "כל תנויי
בנויקן

הנהגות רב"ה

(א) נס ליה לבריה כפינן
הו יתבי: (ב) שם ואל
יכילו ב"ך בני אדם וכן
הוה הילל ליה הוה
תעלה: (ג) שם דר ואל
בית חטי ואסיק מי מה
חמי לך אגרי אמרה:
(ד) שם לן אמר ליה ואל
מדי ושקין ליה:
(ה) ר"ה לן דיש ואל ל' מי
נשיאה דאמרינן לעיל
מאימיה מקבל רב אמר
במנחה שמואל אמר
בתפלת מנחתה הוה:
(ו) ר"ה לן מלן דפסע דלא
בני מוקרי הוה ואחרי
מדי משחרינא ליה כוורי
כי היכי דגמיר הוה:
(ז) חטי דיה הוה טי
שקין הוה מפרסם
יבשעה:

מוסף רש"י

השולח דג, שיהיה
ועתה נעשית יום, ונח
י"א, כיון שיבש בו
כסלע, כחצות פלג, חייב,
חטים נטילת נשמה, דמי לא
חייב, אושעיא ועירא
דמן חריא, זעיר
הישיבה, ולי נפלה לאשעיא
ועירא ליה נקא דמן
חריא שחמי הישיבה
וחולין לא וישיב י"א,
עיניה טרוטות, רמז
(שבת פ"א א')

רבינו גרשום

שיבש בו כסלע חייב,
משום צידה ומשום נטילת
נשמה, אמר ליה, ר' יוסי
כד ר' אבין וכן סנפיריו,
א"ל רב יוסף הא ב"ן
סנפיריו ר' יוסי היא, כלבא,
גון, משמואל הרמתי,
שהיה מבקש ומביא מטר
אפי' בימי קציר חטים,
דכתיב הלא קציר חטים
וגר, בחרייהו, דבי
נשיאה, אולין, וכן קבילו
אניהו הוי כמי קבילו אנה
מעני העדה, עיקר העדה,
היוני רבי נשיאה, קוסא
אתא, דחיקא, בני אדם
הרוקים.

